

за любов, за життя. Земля найбільший скарб – більший за золото і коштовні речі. Земля – сон мільйонів поколінь, казкове привабливе єство, містична сила космосу, наснага слабих і дужих. Золото, краса, любов, молодість і вічний учитель мудрості! От що земля [2, с. 414].

Отже, лінгвокультуреми у парадигмі авторського мовомислення відзначаються специфікою художньої їх рецепції у тексті та способами вираження їхньої семантики, проте спорідненість концептотеми соціально-психологічної прози І.Багряного, Г.Журби, У.Самчука забезпечує єдність оцінки реалій та подій I половини XX століття на лінгвокультуремному рівні. У перспективі подальших пошуків лишається вивчення лінгвокультури в українській мовній картині світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Журба Г. Зорі світ заповідають... / Галина Журба // Дзвін. □ № 10 (600). – Жовтень. – 1994. С. 17-64.
2. Самчук У. Марія. Куди тече та річка / Улас Самчук. – К.: Наук. думка, 2005. – 416 с.
3. Самчук У. Волинь: [роман]: у 3 ч.: Т. 1 / Улас Самчук. – К.: Київська правда, 2005. – 584 с.
4. Самчук У. Марія. Хроніка одного життя: [роман] / Улас Самчук; [підг. тексту та післямова С.П. Пінчука]. – К.: Укр. письменник, 2007. – 191 с.

УДК 811.161.2'38:070.41

ПРАГМАТИЧНА РОЛЬ БАГАТОСПОЛУЧНИКОВОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ МАС-МЕДІЙНИХ ТЕКСТІВ)

Мелкумова Т. В., викладач

Державний вищий навчальний заклад “Криворізький національний університет”

У статті розкриваються комунікативно-прагматичні функції стилістичної фігури багатосполучниковості (полісиндетону). Особливості використання багатосполучниковості з'ясовуються на матеріалі публіцистичного й інформаційного мовлення.

Ключові слова: багатосполучниковість, комунікативно-прагматична функція, стилістична фігура, публіцистичний стиль, інформаційне мовлення.

Мелкумова Т. В. ПРАГМАТИЧЕСКАЯ РОЛЬ МНОГОСОЮЗИЯ (НА МАТЕРИАЛЕ МАСС-МЕДИЙНЫХ ТЕКСТОВ) / Государственное высшее учебное заведение “Криворожский национальный университет”, Украина

В статье раскрываются коммуникативно-прагматические функции стилистической фигуры многосоюзия (полисиндетона). Особенности использования многосоюзия выясняются на материале информационной и публицистической речи.

Ключевые слова: многосоюзие, коммуникативно-прагматическая функция, стилистическая фигура, публицистический стиль, информационная речь.

Melkumova T. V. THE PRAGMATIC ROLE OF POLYSYNDETON (ON THE BASIS OF MASS MEDIA SPEECH) / State institution of higher education “Kryvyi Rih National University”, Ukraine

The article considers the communicative-pragmatic functions of the polysyndeton's stylistic figure. The peculiarities of the polysyndeton's usage are ascertained on the basis of information and publicistic speech.

Key words: polysyndeton, communicative-pragmatic function, stylistic figure, publicistic style, information speech.

Мовознавці й літературознавці дотримуються спільної позиції щодо тлумачення терміна “багатосполучниковість”, під яким розуміють зумисне нагромадження сполучників (іноді прийменників) зі стилістичною метою, зокрема для підсилення кожного з компонентів висловлювання [1, с. 335; 2, с. 308; 4, с. 229; 8, с. 73; 6, с. 161; 7, с. 253; 9, с. 447; 10, с. 241]. Синонімічна назва – полісиндетон; антонімічним виражальним засобом синтаксису є безсполучниковість (асиндетон).

Стилістична фігура “багатосполучниковість” широко досліджена на матеріалі художніх текстів [3; 5; 11], найбагатших на виражальні й зображальні мовні засоби. Використання полісиндетону посилює прагматичність і мас-медійного мовлення, вплив якого на свідомість реципієнтів зростає з кожним днем, як і кількість друкованих й електронних мас-медійних одиниць (газет, передач тощо). Метою статті є визначити й схарактеризувати комунікативно-прагматичні функції багатосполучниковості в мас-медійних текстах. Джерельною базою послужили матеріали журналу “Сучасність”, газет (“Вісті Придніпров'я”, “Голос України”, “Персонал плюс”, “Україна молода”, “Українське слово”), телепередач (“Дуель”, “Один за всіх”, “Свобода слова”, “ТСН. Тиждень”).

Багатосполучниковість слугує засобом рематизації, виокремлення найбільш важливої з позиції відправника частини інформації: **Ні** свого авіапрому, **ні** атомної енергетики, **ані** газової труби, як це підозрювала опозиція, Україна Росії не віддала. Принаймні у цей приїзд Президента Медведєва [ТСН, 23.05.2010] – репрезентативна функція основної частини наведеної парцельованої конструкції посилюється завдяки полісиндетону й ампліфікації та паралелізму інверсованих додатків (*Ні свого авіапрому, ні атомної енергетики, ані газової труби*). Висловлювання з комбінацією функцій у парцельованій конструкції, коли репрезентативне значення основної частини корегується в парцеляті, є поширеними передовсім у текстах інформаційного стилю. Поєднання полісиндетона з ампліфікацією та синтаксичним паралелізмом увиразнює повідомлення в інформаційному тексті: *В ікебані хризантема (яка до того ж є імператорським гербом) символізує і осінь, і самотню вершину, і шляхетну людину...* [ГУ, 30.10.2003].

Багатосполучниковість може експресивізувати як публіцистичне, так й інформаційне висловлювання. Звернімося до фрагменту інформаційного мовлення: *Тоді нас не будуть ділити – чи то ми “діти війни”, чи то внуки війни, чи це хтось* [ВП, 01.10.2009]. У наведеному реченні мовець виражає надію, втому, розчарування та сподівання; експлікації почуттів полісиндетон сприяє в взаємодії з ампліфікацією та паралелізмом, як і в такому реченні: *...у хазяїв не треба відбирати **ані** заводи, **ані** землю, **ані** взагалі нічого* [Ст, 2001, № 11, с.78]. Цей засіб підкреслює роль кожного названого компонента, унаслідок чого посилюється їхня роль. До того ж повтори сполучників об’єднують висловлювання в одне смислове ціле. Хоч волонтеративність прикладу є імпліцитною (*не відбирайте*), переконувальний ефект публіцистичного висловлювання від цього не слабшає.

Сполучник і синтаксичний паралелізм об’єднують і водночас виокремлюють кожен із синтаксичних компонентів при використанні полісиндетону: *Такої руйнації, як Деркач, не могли завдати СБУ **ні** ЦРУ, **ні** ФСБ, **ні** всі інші разом взяті спецслужби світу* [УС, 04.12–10.12.2003]. Багатосполучниковість у поєднанні з висхідною градацією посилює негативну оцінку співробітника СБУ автором інформаційного тексту. Полісиндетон допомагає розставити логічні наголоси в контексті: *...це двоє здібних людей, **які** добре знають себе в політиці. **Які** йшли до перемоги з різних штабів, з різними філософіями* [УМ, 30.03.2005]. Симплова в наведеному інформаційному висловлюванні взаємодіє з ампліфікацією та паралелізмом. Відтак, у мовленні сучасних ЗМІ задля експлікації оцінки широко представлені стилістичні засоби, виразність яких спричинена розширенням синтаксичної структури; при цьому більшість різновидів фігур функціонує і в інформаційних текстах, і в публіцистиці: ***Чи** то так багато звитязників, “стахановців”, геніїв, **чи** орденокарбувальний завод забуває вимкнути верстат?* [УМ, 24.01.2009] (багатосполучниковість і ампліфікація); ***Хто** це пише, **хто** це говорить?* [ПП, 13.–19.09.2004] (полісиндетон і анафора).

Розгорнутий паралелізм покликаний вимальовувати широку картину певного явища, виразність публіцистичного мовлення при цьому може бути посилена багатосполучниковістю: *Про кінець історії вони не спитали **ні** в “тигрів визволення Таміл-Іламу”, **ні** у венесуельських партизанів, **ні** у моджахедів, **ні** у корейців – північних чи південних, **ні** у палестинців або китайців. Про кінець великих ідеологій не спитали у мусульманських фундаменталістів, – а фундаменталізм – це швидше політична ідеологія під релігійним плащом, і вона має абсолютну владу над мільйонами людей. Про кінець націй і національних культур не спитали **ні** в японців, **ні** в поляків, **ні** у французів, **ні** у нас з вами. Про рецепти світовлаштування ж і питати не годиться, бо то знання езотеричне* [Ст, 2001, № 12, с. 75]. Наведений поліфункційний контекст потужно впливовий, здатний формувати в реципієнтів ставлення до зображуваного.

Стилістичні фігури, виразність яких зумовлена розширенням синтаксичної структури, активно функціонують у публіцистичному мовленні й з актуалізаційною метою: *На політичній арені держави опинилися віч-на-віч дві сили: (нібито) проросійська і (нібито) прозахідна, а іншими словами – “правильна” і “неправильна”, “православна” і “ворожа”, “мирна” і “терористична”* [Ст, 2007, № 10, с. 76] (паралелізм і багатосполучниковість); *А вони тут були. **І** Обама тут був, як конгресмен. **І** Маккейн тут був, як конгресмен* [ШЛ, 20.01.2009]. Кінцеві повтори (*тут був, як конгресмен*) сприяють переконанню реципієнтів у важливості повідомлюваного. Унікальність актуалізованої інформації підкреслюється багатосполучниковістю.

Виразальні засоби розширення синтаксичної структури досить часто допомагають і реалізації пояснювальної (експозитивної) функції. Пояснювальне значення публіцистичних висловлювань інтенсифікується переважно поєднанням засобів цієї групи: *Сталося так **і** через свідоме копіювання Росії як найбільш авансованої в реформованій країні, **і** через повну спорідненість суспільств, **і** через деякі інші речі* [Ст, 2001, № 11, с. 76] (полісиндетон, паралелізм, ампліфікація). Роз’яснення причин передусе повідомленню факту в інформаційному тексті: ***І** закордонна романтика, **і** суто чоловіче зацікавлення шансом повоювати **і**, навіть у першу чергу, можливість непогано заробити. Саме така мотивація перебування в неспокійному повоєнному Іраку 1660 вояків з українського миротворчого контингенту* [УМ, 14.08.2003]. Висхідна градація та полісиндетон посилюють експозитивну функцію висловлювання.

Анантаподотон – засіб, за якого речення набуває неочікуваного завершення, – вирізняється інтенціональним значенням нагадування, наприклад: (1) *У цих рапортах є **і** нова ідеологія приватизації стратегічних об’єктів, **і** найбільша сума виручених коштів до початку літа, **і** запевнення у ймовірності виконання (уперше!) плану*

надходження до бюджету (нагадаємо: левова частка їх – це минулорічні кошти від продажу Укртелекому), і... (2) І раптом з парламентської трибуни, наче грім з ясного неба, пролунали слова того ж Михайла Чечетова: реприватизація, мовляв, – це механізми, спрямовані на визначення найприйнятніших умов функціонування об'єкта, тобто пошук ефективного “власника” [УМ, 14.08.2003].

Надфразна єдність містить анантаподотон, оскільки в реченні (2) мовлення набуває неочікуваного спрямування. Наявний непритаманний прозовому мовленню засіб перенесення, завдяки якому друга частина анантаподотону стає формально окремим реченням (2) і сприяє зображенню ситуації в аспекті сприйняття її свідком (мовцем). У реченні (1) адресант задля реалізації власне репрезентативної функції (опис, характеристика рапортів) використовує багатосполучниковість, паралелізм, а також інші виражальні засоби. Як підтверджують наведені приклади, в інформаційному тексті факт актуалізується, а нерідко й розтлумачується, а в публіцистиці нагадувані відомості часто подаються в суб'єктивному сприйнятті їх автором, який прагне переконати реципієнтів у правильності своїх світоглядних позицій.

Багатосполучниковість часто сприяє реалізації посилювальної функції. Для публіцистики характерна взаємодія виражальних засобів з посилювальною метою: *Є багато країн, які століттями не змінюють свою Конституцію і прекрасно живуть, і живуть в демократії, і живуть при добробуті* [ОЗВ, 14.04.2008] (багатосполучниковість і симплока); *Вони можуть бути використані проти саме цих демократичних сил, проти майбутніх виборів, проти чесності майбутніх виборів* [М, 14.01.2007] (ампліфікація й паралелізм); *Очевидно, Господь, давши можливість створити таку коаліцію, посилає випробування весь час для цієї коаліції: і формування уряду, і обрання прем'єр-міністра, і голосування за бюджет, і далі, далі, далі* [ОЗВ, 14.04.2008] – ампліфікація та багатосполучниковість увиразнюють репрезентативний зміст речення; контактний повтор (епаналепсис) підкреслює багаточисельність випробувань; узаємодіючи, ці засоби реалізують посилювальну функцію. Поєднання стилістико-синтаксичних засобів часто сприяє інтенсифікації кількох функцій.

Узаємодія стилістичних фігур цієї групи може інтенсифікувати й декларативність висловлювання: *Я вважаю, що більшість з тих депутатів Верховної Ради, які тепер голосували за закон про недоторканність, мали злий намір дестабілізувати Україну, паралізувати ту частину чесних правоохоронців, які намагаються боротися і з корупцією, і з криміналом, і взагалі зі злочинністю* [СС, 05.10.2007]. Паралелізм, ампліфікація та багатосполучниковість сприяють реалізації декларативної функції в наведеному контексті. Загалом публіцистичні висловлювання нерідко увиразнюються ампліфікацією задля посилення апелятивності: *Тоді у мене буде таке запитання...: чому тоді, коли Президент збирав правлячу коаліцію, партію “Наша Україна – Народна Самооборона” в себе в адміністрації, чому тоді Самооборона відмовилась прийняти участь у цій зустрічі? Що це означає? Чи це означає, що вони не хотіли бачити Президента? Чи це означає, що якісь непорозуміння в самій правлячій коаліції?* [Д, 05.06.2008]. Ампліфіковані питання взаємодіють із багатосполучниковістю (чому, що, чи), що допомагає розставити смислові акценти та посилити апелятивність надфразної єдності.

Отже, багатосполучниковість, функціонуючи в мас-медійному мовленні, інтенсифікує його комунікативно-прагматичний вплив, а саме реалізацію репрезентативної, експозитивної, посилювальної й інших комунікативно-прагматичних функцій. Узаємодія багатосполучниковості з іншими стилістичними фігурами (зокрема з паралелізмом, ампліфікацією, анафорою та ін.) дозволяє мовцю виокремити важливу частину інформації, підсилити певні компоненти висловлення, надає мовленню динамізму тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – [4-е изд., стереотип.] – М.: КомКнига, 2007. – 576 с.
2. Брандес М.П. Стилистика текста. Теоретический курс: учебник / М.П.Брандес. – [3-е изд., перераб. и доп.] – М.: Прогресс-Традиция; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.
3. Веккессер М.В. Полисиндетон как стилистическая фигура (на материале современного русского языка): дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / М.В. Веккессер. – Красноярск, 2007. – 266 с.
4. Галич О.А. Теорія літератури: підруч. [для студентів філол. спец. вищих навч. закладів освіти] / О.А. Галич, В. М. Назарець, Є. М. Васильєв; за наук. ред. О. А. Галича. – К.: Либідь, 2001. – 488 с.
5. Дьячкова Н.А. Полипредикативные разделительные конструкции с союзом “то-то” в современном русском языке и их функционирование: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / Н.А. Дьячкова. – Л., 1988. – 206 с.

6. Квятковский А.П. Поэтический словарь / А.П. Квятковский; науч. ред. И.Б. Роднянская. – М.: Сов. Энцикл., 1966. – 376 с.
7. Клюев Е. В. Риторика (Инвенция. Диспозиция. Элокуция): уч. пособие [для вузов] / Е.В.Клюев. – М.: ПРИОР, 2001. – 272 с.
8. Літературознавчий словник-довідник: довідково-енциклопедичне видання [для літературознавців, критиків, викладачів і студентів філол. профілю, учителів-словесників] / авт. кол.: О.Астаф'єв, З.Бичко, Б.Бірчак та ін.; ред. кол.: Р.Гром'як, Ю.Ковалів, В.Теремко. – К.: ВЦ “Академія”, 1997. – 752 с.
9. Мацько Л.І. Стилїстика української мови: підруч. [для студ. філол. спеціальностей вищих навч. закладів] / Л.І. Мацько, О.М. Сидоренко, О.М. Мацько; ред. Л.І. Мацько. – К.: Вища шк., 2003. – 462 с.
10. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови: підручник [для студентів гуманітарних спеціальностей вищих закладів освіти] / О.Д. Пономарів. – [3-тє вид., перероб. і доповн.] – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 248 с.
11. Шевченко-Савчинська Л.Г. Етикетна латиномовна поезія в українській літературі XVI-XVIII ст.: дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Л.Г. Шевченко-Савчинська. – К., 2005. – 252 с.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВП	– “Вісті Придніпров'я”, обласна газета
ГУ	– “Голос України”, газета Верховної Ради України
Д	– “Дуель”, ток-шоу (ТРК “Україна”)
ОЗВ	– “Один за всіх”, ток-шоу (“1 канал”)
ПП	– “Персонал плюс”, газета (м. Київ)
СС	– “Свобода слова”, ток-шоу (ICTV)
Ст	– “Сучасність”, журнал (м. Київ)
ТСН	– “ТСН. Тиждень”, телевізійна служба новин (“1+1”)
УМ	– “Україна молода”, газета (м. Київ)
УС	– “Українське слово”, газета (м. Київ)
ШЛ	– “Шустер live”, телешоу (ТРК “Україна”)

УДК: 811.161.2'22.003.626

ЗНАКОВІСТЬ АРХЕТИПНИХ СИМВОЛІВ У НАЦІОНАЛЬНО-МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНЦІВ

Микитів Г.В., старший викладач

Запорізький національний університет

У пропонованій статті автор, спираючись на семиотичну теорію словесного образу, аналізує архетипні образи-символи в українських народних ліричних піснях.

Ключові слова: словесний образ, словесний образ-символ, архетип, знак, концепт.

Мыкытив Г.В. ЗНАКОВОСТЬ АРХЕТИПНЫХ СИМВОЛОВ У НАЦИОНАЛЬНО-ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА УКРАИНЦЕВ / Запорожский национальный университет, Украина.

В предложенной статье автор, опираясь на семиотическую теорию словесного образа, анализирует архетипные образы-символы в украинских народных лирических песнях.